Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

ISO-toiminta 2025

toimintakertomus kevätkausi

esipuhe

Tämä vuosi jää monissa lakisääteisissä, alueellisissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa mieleen pitkäaikaisen, koko maan kattavan ja systemaattisen sosiaalialan kehittämisen nopeana alasajona. Suomen hallituksen kehysriihen vähentämä keskusten perustoiminnan valtionavustus sekä toimialueiden asetusmuutos kesken vuotta tekivät monista asiantuntijaverkostoista selvää jälkeä. Jatkossa YTA-osaamiskeskuksen kotipesäksi kelpaa lähinnä hyvinvointialue, vaikka ei 1.7.2025 voimaan tuleva asetusmuutos tällaista vaadi.

Sieltä ja täältä kuultiin alueellisen sosiaalialan osaamiskeskuksen lopettavan toimintansa 30.6.2025 mennessä. Kehittämistyön osaavat ja kokeneet alan asiantuntijat irtisanottiin, vaikka ei YTA-keskuksesta ollut kaikkialla vielä tietoa. Voi vain katseella seurata ja todeta, että se siitä osaamiskeskuksille vuosikausia sote-uudistuksen pyörteissä sanoitetusta ’hallitusta siirtymästä, jossa pyritään turvaamaan sosiaalialan kehittämistyön osaamisen jatkuvuus’.

Miten tulevat YTA-osaamiskeskukset selvinnevät lakisääteisistä tehtävistä kolmasosaan kuihtuneella perusrahoituksella entistä laajemmilla toiminta-alueilla? Miten ne selviytyvät vaativien kehittämistehtävien asiantuntijasitouttamisista ja resurssikamppailuista mahdollisesti ilman päätoimisia, kokeneita ja johtamiskoulutettuja vetäjiä?

Hyvinvointialueet ovat toimineet 2,5 vuotta ankarissa talouspaineissa. Miten sote-uudistuksen tavoitteet ovat toteutuneet: perus- ja lähipalvelut vahvistuneet, perus- ja erityispalvelut integroituneet, sosiaalihuolto löytänyt tasapuolisuutta terveydenhuollon ja sen TKKI-toiminnan rinnalla, ja miten näyttäytyy pelastustoimi tässä kokonaisuudessa? Olisiko selkeää, ennakoivaa valtionohjausta tarvittu uudistuksen ja siihen liittyvän TKKI-toiminnan rakenteellisissa ja henkilöstöön kohdistuvissa muutoksissa? Vaikuttavuuden arviointia tarvitaan tekemään näkyväksi muutosten seurauksia.

ISO kiittää lähes 25-vuotisesta yhteistyöstä sosiaalialan kehittämiseksi!

Kuopiossa 17.6.2025

Tarja Kauppila
johtaja
ISO

Yhteiskehittämisen LOPPUVAIHE

Osaamiskeskustoiminnan viimeinen puolivuotiskausi oli tiivistahtista valtakunnallista ja alueellista asiantuntijatyötä sekä lakisääteisen toiminnan alasajoa.

Toimimme valtakunnallisessa Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen Sosiaalialan asiantuntijaryhmässä ja osallistuimme keskuksen strategisiin työpajoihin. Kansallisen Vaikuttavuuskeskuksen mukana olimme aloittamassa uutta valtakunnallista Sosiaalihuollon vaikuttavuuden sparrausryhmän toimintaa. Jatkumona Vaikuttavuuskeskuksen yhteistyölle toimimme varajäsenenä valtakunnallisessa HYTE-toimintamallien arvioinnin ohjausryhmässä (THL). ISO toimi edelleen Hyvinvointialueiden TKKI-asiantuntijaryhmässä (STM) ja valtakunnallisessa Tietoarkkitehtuurin ohjausryhmässä (THL).

Pitkä lastensuojelun kehittämisen asiantuntijayhteistyö oli muotoutunut ISOn päätoteuttajana hallinnoimaksi, kolmen hyvinvointialueen yhteiseksi ESR+ -ryhmähankkeeksi Matkalla riittävään vanhemmuuteen (MRV). Tämä kokonaiskustannuksiltaan noin 2,2 miljoonan euron hanke siirrettiin osaamiskeskustoiminnan mandaatin päättyessä Keski-Suomen hyvinvointialueen hallinnoimaksi 1.7.2025 lukien. Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskuksen (OT)-toiminta jatkui Itä-Suomen yhteistyöalueella (YTA) Kuopion yliopistollisen sairaalan/Pohjois-Savon hyvinvointialueen koordinoimana. ISO osallistui OT-foorumeihin.

YTA-tutkimushanke (STM/RRP) *Paljon palveluita käyttävien palveluketjun vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus* -hanke (PALVA, v. 2024–2025) eteni kevätkaudella. ISO toimi hankkeessa erityisasiantuntijana ja tutkimustiimin jäsenenä. Siun soten ja Itä-Suomen yliopiston SOKKE-hankkeen (ESR) ohjausryhmän puheenjohtajuudesta ISO irrottautui jo alkuvuodesta, kun osaamiskeskuksen lakkauttamiseen liittynyt hallinnollinen lisätyö pakotti priorisoimaan tehtäviä.

Osaamiskeskuksen viimeinen valtionavustus oli vain 92 983 euroa, joka kattoi vajaan kolmen kuukauden kulut. ISOssa työskenteli viisi asiantuntijaa, joista kolmen henkilön työsuhteet päättyivät touko–elokuussa. Lisäksi ISOn MRV-hankkeessa työskenteli kymmenen asiantuntijaa hyvinvointialueilla - heidän hanketyönsä jatkuvat. Sosiaalialan kehittämistarve Itä-Suomessa ei loppunut, vaikka toimintamandaatti ja valtionavustus ISOn perustoimintaan päättyi kesken 25:ttä toimintavuotta, 30.6.2025.

Vahvaa osaamista ja MERKITYKSELLISTÄ VIESTINTÄÄ

Kevään aikana ISOssa viestittiin aktiivisesti ja monikanavaisesti. ISOblogeja julkaistiin 16, ja ne herättivät keskustelua Facebookissa. Sosiaalityöntekijöiden virkavastuuta käsittelevää blogia luetaan edelleen paljon. Kevään blogeista eniten näkyvyyttä saivat palautumisen tärkeyttä, asiakasosallisuutta sekä vaikuttavuusmittareiden hyödyntämistä käsittelevät blogit.

ISOn järjestämä *Asiakkaan edun mukaiset ratkaisut iäkkäiden sosiaalihuollon palveluissa* -webinaari kokosi yli 200 kuulijaa. Esittelijäneuvos Lotta Hämeen-Anttila Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta korosti asiakkaiden oikeutta päättää asioistaan, omaisten tukea sekä omatyöntekijän roolia asiakkaan palveluprosessissa. Webinaarin tallenne on edelleen katsottavissa ISOn YouTube-kanavalla, ja esitysmateriaali löytyy ISOnetin Materiaalipankki-sivulta.

Tekoälyn käyttö lisääntyi ISO-työssä merkittävästi, ja sitä hyödynnettiin datan analysoinnissa, luovassa kirjoittamisessa sekä tiedon etsinnässä ja koonnissa. Keväällä ISOn henkilöstö kehitti osaamistaan muun muassa tulevaisuudentutkimuksen, HR-johtamisen, työhyvinvoinnin ja tekoälyn teemoissa. Kaksi työntekijää suoritti työn ohessa ansiokkaasti päätökseen tutkintoon johtavat koulutukset.

Kevät oli ISOssa erityisen raskas. Henkilöstö on ollut erittäin sitoutunutta ja osallistunut intensiivisesti sosiaalialan kehittämiseen alueella ja valtakunnallisesti yli 24 vuoden ajan. ISOn lopettaessa toimintansa kadotetaan tärkeää erityisosaamista ja Itä-Suomen verkostojen tuntemusta. Tieto ISO-yhdistyksen roolin päättymisestä osaamiskeskustoiminnassa tuli ISOlle täytenä yllätyksenä.

ISOssa on työskennellyt vuosien saatossa yli sata asiantuntijaa ja useita harjoittelijoita. Yhteistyötä ja luottamusta on rakennettu eri toimijoiden kanssa – luova prosessi on ollut pitkäjänteinen. Työ on koettu merkitykselliseksi ja antoisaksi. ISO-yhdistys on panostanut esimerkillisesti henkilöstön työhyvinvointiin ja jatkuvaan osaamisen kehittämiseen.

Myönteisesti ja kiitollisena henkilöstö katsoo taaksepäin työyhteisöään ja työvuosiaan ISOssa. Arvostamme ja kiitämme lämpimästi kaikkia, jotka ovat olleet mukana ISOssa ja tehneet yhteistyötä kanssamme.

Lastensuojelu matkalla
RIITTÄVÄÄN VANHEMMUUTEEN

Matkalla riittävään vanhemmuuteen -ryhmähankkeen (MRV) kevät oli moniammatillisen hanketyöryhmän yhteiskehittämisen rakentumisen, osaamistarpeiden kartoittamisen ja alueellisten kokeilujen käynnistymisen aikaa.

ISO vastasi ESR+-rahoitteisen ryhmähankkeen päätoteuttajuudesta. Osahankkeiden toteuttajina toimivat Etelä-Savon, Kainuun ja Pohjois-Savon hyvinvointialueet. Hankkeessa työskenteli yhteensä 12 työntekijää, joista kaksi – hankepäällikkö ja hankekoordinaattori – ISOssa. Hanketyöryhmä tapasi säännöllisesti viikoittain ja alueellisia hanketiimejä tavattiin tarpeen mukaan, välillä hyvinkin tiiviisti.

ISOn hankekoordinoinnin ja hallinnoinnin avulla varmistettiin, että ryhmähankkeessa edetään määrätietoisesti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehitimme moniammatillisten tiimien toimintarakenteita ja työskentelyä, ja aloitimme alueelliset moniammatillisen vanhemmuuden tuen kokeilut hyvinvointialueiden lastensuojelussa.

Koko hanketyöryhmälle järjestettiin koulutukset systeemiseen työskentelyyn sekä kehittämistyössä kokeiltavien 3X10D- ja FIT-mittareiden käyttöön. Lisäksi selvitettiin hyvinvointialueiden mittarikokeilujen konkreettisen toteuttamisen edellytyksiä kullakin alueella yhteistyössä hanketiimien kanssa. Tärkeä vaihe oli, kun kokemusasiantuntijoiden kanssa aloitettiin yhteistyö niin ryhmähankkeen yhteiskehittämisessä kuin hyvinvointialueiden omien asiakastyön pilotointien toteutuksessa. Kokemusasiantuntijuuden mukaan saaminen on innostanut ja motivoinut kaikkia kehittämistyöhön.

Helmi-maaliskuussa ISO kartoitti ammattilaisten osaamistarpeita. Laajasti lastensuojelun eri teemojen osaamisalueet kattaneeseen kyselyyn vastasi 126 työntekijää. Itsearvioinnin tulokset toivat esiin vahvuuksia sekä kehittämistarpeita hyvinvointialueittain. Tulosten mukaan vahvaksi arvioitiin vanhemmuuden tukeminen, vuorovaikutustaidot sekä asiakkaiden voimavarojen tunnistaminen. Myös menetelmäkoulutuksilla, kuten systeemistä työotetta tukevalla syty-koulutuksella ja Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksella hankittu osaaminen näkyi tuloksissa.

Kehittämiskohteiksi tunnistettiin erityisesti vaikuttavuuden arviointi, mentalisaatiota tukevien menetelmien käyttö, väkivaltaa kokeneiden lasten tukeminen sekä moniammatillisen yhteistyön syventäminen. Kokemusasiantuntijayhteistyö arvioitiin kehittämiskohteeksi asiakasnäkökulman vahvistamisessa ja palvelui-

den kehittämisessä. Osaamisen tukeminen vaatii sekä organisaation tukea että konkreettisia mahdollisuuksia kouluttautua ja hyödyntää opittua arjessa.

Vastauksissa toivottiin käytännönläheisiä ja työssä hyödynnettäviä koulutuksia sekä suunnitelmallista, työn arkea tukevaa osaamisen johtamista. ISO julkaisi kartoituksen tulokset kesäkuussa, ja niitä on tarkoitus hyödyntää hankkeen kehittämistyön seuraavissa vaiheissa.

ISOssa panostettiin hankeviestintään: yhtenäisen viestintäilmeen ja suunnitelmallisen, monikanavaisen viestinnän avulla vahvistettiin tiedonkulkua ja yhteiskehittämisen sujuvuutta. ISOnetin hankesivulle tehtiin osahankkeiden alasivut ja hankkeesta viestittiin blogien, ajankohtaisuutisten ja uutiskirjeiden lisäksi ISOn some-kanavissa. ISO järjesti kesäkuussa MRV-ryhmähankkeen webinaarin, joka kokosi satakunta henkilöä kuulemaan alueiden kehittämistyön sisällöistä sekä osaamiskartoituksen tuloksista.

MRV-webinaarissa kuulimme kokemusasiantuntijoiden asiantuntevan kehittämisdialogin. He toivat esille, että kokemusasiantuntijuustoiminta tulisi saada lastensuojelutyön rakenteisiin ja arkeen systemaattisesti mukaan jo asiakkuuden alkuvaiheessa. Asiakas voisi tarvita vertaistukea palaverien ja päätösten viestintään: kielen ja sisällön ymmärtämiseen. Vertaisen selviytymiskokemus voi ”tuoda toivoa enemmän, kuin tuhat tukimuotoa”. Kokemusasiantuntijuuden soveltamisen tulisi olla eettistä, ja pitäisi muistaa myös tuki kokemusasiantuntijoille.

ISOn toiminnan päättyminen vaikutti lopulta myös MRV-hankkeen tulevaisuuteen. Päähanke siirtyy 1.7.2025 Keski-Suomen hyvinvointialueelle. ISOssa valmisteltiin mahdollisimman hyvää siirtymää ja perehdytettiin uutta päätoteuttajatahoa ryhmähankkeen kokonaisuuteen.

Toivomme hartaasti, että huikeat kehittäjätiimit saavat ansaitsemansa tuen arvokkaalle työlleen hankkeen loppuun saakka. Pidämme erittäin tärkeänä, että kehittämisen anti näkyy jatkossa lastensuojelun asiakasperheiden arjessa. ISO kiittää jaetuista kehittämisyhteistyön kokemuksista!

Euroopan unionin osarahoittama

Rakenteellinen sosiaalityö
JA KIRJAAMISOSAAMINEN

Keväällä otettiin talteen opit ISOn rakenteellisen sosiaalityön Howspace-verkkovalmennuksista hyvinvointialueille ja tehtiin kokonaisarviota rakenteellisen sosiaalityön osaamisen kehittämisestä toiminta-alueella. *Mediavaikuttaminen osana rakenteellista sosiaalityötä* -valmennuksen suorittaneille ammattilaisille toimitettiin todistukset. Valmennuksesta saatiin ilahduttavasti positiivista palautetta:

”Tämä moduuli ja monipuoliset materiaalit innostivat kirjoittamaan ja antoivat konkreettisia ja hyviä vinkkejä, joita kaipasinkin, kiitos siis niistä!”

”Tämä saa omat ajatukset heräämään sen suhteen, kuinka merkityksellistä sosiaalialan mediavaikuttaminen ja sen mahdollisuudet ovat. Aion viedä tästä koulutusohjelmaamme viestiä ja opintojaksojen sisältöihin.”

”Kirjoittamisen ja vaikuttamisen iloa! Kiitos ihan mahtavasta valmennuksesta - tällaista olisi tärkeää levittää laajasti sosiaalialalle!”

Valmennuksen fasilitoidusta yhteistyöskentelystä nousi esille paljon mediavaikuttamisen aiheita: ammattilaisten tulisi tuoda julkisessa keskustelussa esiin huomattavasti enemmän sosiaalihuollon palvelujen vaikutuksia asiakkaiden elämään ja toisaalta kertoa myös näiden palvelujen alasajon seurauksista. Sosiaaliturvan leikkaamisen, lapsiperheköyhyyden, ikääntyneiden palveluiden, päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen heikentämisen seuraukset koskettavat monia. Lyhytnäköisillä säästöillä voidaan aiheuttaa ongelmien paheneminen ja kustannusten kasvu tulevaisuudessa.

Ammattilaisten mukaan sosiaalihuolto on vaikeuksissa. Kyse on asiakasmäärien kasvusta, resurssipulasta, toimimattomista järjestelmistä, henkilöstön pätevyysvaatimusten alentamisesta sekä työn kuormittavuuden kasvusta ja sen vaikutuksista jaksamiseen.

Sosiaalialan ammattilaistenkin resilienssillä on rajansa. Organisaatioiden tulisi mahdollistaa asiakasturvallisen, laadukkaan ja eettisesti kestävän sosiaalihuollon toteuttaminen. Se tarkoittaa työmäärän kohtuullisissa rajoissa pitämistä ja vaativaa työtä tekevien työntekijöiden hyvinvoinnin tukemista.

Mediavaikuttaminen olisi välttämätöntä: sen avulla saataisiin sosiaalialaa näkyvämmäksi. Se voisi myös auttaa ymmärtämään, että sosiaalihuollon palvelut

eivät ole vain kuluerä. Ne ovat investointi ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin sekä yhteiskunnan vakauteen.

THL:n koordinoimassa Rakenteellisen sosiaalityön kansallisessa verkostossa edettiin keväällä valtakunnallisen tietotuotannon yhteiskehittämisessä yhteisen käyttöliittymäluonnoksen tarkasteluun ja edelleen kehittämiseen. Vaihtoehtoisten käyttöliittymänäkymien kautta pystyi tarkastelemaan ja vertailemaan rakenteellisen sosiaalityön tietoja muun muassa hyvinvointialueittain, kahta hyvinvointialuetta keskenään verraten ja koko maan tilanteeseen suhteuttaen. Mikäli käyttöliittymäluonnokset etenevät käytäntöön saakka, niin rakenteellisen sosiaalityön tilannekuva tiedolla johtamisen, palvelujen kehittämisen ja poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamisen näkökulmasta olisi lähempänä ammattilaisten työn arkea.

Kansa-koulu-hankkeissa 5 ja 6 tuotettu - ja nyt THL:n ylläpitämä - Sosiaalihuollon kirjaamisen peruskurssi eOppivassa tukee sosiaalihuollon asiakastyöstä rakentuvan tiedon laadun parantumista. Sosiaalihuollon asiakastyö, sen laadukas kirjaaminen, asiakastiedon Kantaan tallentuminen ja tiedon hyödyntäminen toisiokäytön kautta kulkevat siis vahvasti käsikädessä. Kurssilta löytyvätkin omat osionsa kirjaamisen ja rakenteellisen sosiaalityön yhteydestä sekä tietojen toisiokäytöstä. Sosiaalihuollon kirjaamisen peruskurssin suorittaneiden määrä jatkoi hienosti kasvuaan kevätkaudella ollen maaliskuussa jo 23 000.

Rakenteellisessa sosiaalityössä tiedolla tähdätään aina vaikuttamiseen. Sosiaalihuollosta kertyvä tieto auttaa tulevaisuudessa sosiaalihuollon vaikutusten esille tuomisessa ja tuottaa tietoa myös mediavaikuttamisen tueksi. Jos osaamiskeskustoiminta ei olisi ISOssa päättynyt 30.6.2025, olisi rakenteellisen sosiaalityön osaamisen vahvistaminen ja tukeminen nähty erittäin tärkeänä ja vaikuttavana strategisena teemana sosiaalialan kehittämistyössä tulevaisuudessakin.

ISO-yhdistys TAUSTATUKENA

ISO-yhdistyksessä oli alkuvuonna yhteensä 50 yhteisöjäsentä. ISO-yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimi hallintojohtaja Tuomo Meriläinen (Itä-Suomen yliopisto), varapuheenjohtajana koulutuspäällikkö Tuomas Lappalainen (Karelia-ammattikorkeakoulu) ja sihteerinä väitöskirjatutkija Tiina Ahonen (Itä-Suomen yliopisto). ISO-hallituksen muut jäsenet olivat yliopettaja Matti Heikkinen (Kajaanin ammattikorkeakoulu), sosiaaliturvayhdistyksen hallituksen jäsen Mervi Kuiri (Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry), professori Timo Toikko (Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos) sekä yliopettaja Pirjo Turunen (Savonia-ammattikorkeakoulu).

Toimintavuosi oli ISOn 24-vuotisen historian vaikein. Hallitus kokoontui kevätkaudella kuusi kertaa. Osaamiskeskuksen valtionavustus kutistui muutaman kuukauden varoitusajalla lähes kolmannekseen aiemmasta avustustasosta. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueita koskeva asetusmuutos oli julkistettu juuri edellisen syyskauden lopulla, 31.10.2024. Seuraavana päivänä olimme saaneet kuulla, että Itä-Suomessa yhteistyöalueen (YTA) osaamiskeskuksen valmistelua koordinoisi Keski-Suomen hyvinvointialue, joka tulisi toimimaan keskuksen oikeushenkilönä.

ISOn osaamiskeskustoiminta tuli käytännössä ajaa alas ennen YTA-osaamiskeskustoiminnan alkua, eli 30.6.2025 mennessä: valtionavustus päättyisi kesäkuuhun, eikä osaamiskeskus-nimeä saisi tuon jälkeen käyttää. Yllättävässä tilanteessa tehtiin jäsenkysely ISO-yhdistyksen jäsenille sekä ISO-toimintakysely hyvinvointialueiden aluevaltuutetuille ja ns. suurelle yleisölle. Kyselytulokset käsiteltiin yhdistyksen vuosikokouksessa. Yhdistyksen nimi ja säännöt oli uudistettava pikaisesti. Toukokuun 8. päivänä yhdistyksen nimi muuttui Itä-Suomen sosiaalialan kehittämisyhdistys ry:ksi (ISO-yhdistys). Myös ISOn päätoteuttajana hallinnoima laaja lastensuojelun monialainen kehittämishanke siirtyi loppuajakseen, vuoden 2026 loppuun saakka Keski-Suomen hyvinvointialueen hallinnoimaksi.

Asiantuntijatyöt hoidettiin ISOssa keväällä kuten osaamiskeskuksessa kuuluu. Samalla päätettiin henkilöstön työsuhteita ja tyhjennettiin Kuopion toimistoa. Aika näyttää, miten yhdistystoiminta jatkuu. Joka tapauksessa ISO-hallitus ansaitsee lämpimät kiitokset taustatuesta ja yhteistyöstä!

Kristiina
perheterapeutti

Pyöreän pöydän ritarittaret.
Jaloja ja ymmärtäväisiä.
Hyväntekijöitä.
Turnajaisista väsyneitä.

Peitsenä asiantuntijuus,
miekkana asema ja valta.
Nuijana sanat.

Taistelijoita laajalla rintamalla.
Lapsen parhaaksi ja puolesta.

Riitta Pakarisen runo ISOn Arvokas arki -runokirjasta (2013)

taitto: Sirpa Blom
©17.6.2025 ISO